

Audit, Control & Governance

Nr. 3 Jaargang 8 weken 6 en 7 2005

Verschijnt tweewekelijks, behalve in de weken 28 t.e.m. 32 Afgiftekantoor 2800 Mechelen 1 P2A9362

inhoud

EXTERNE AUDIT – normering

Transparantie en de vergoeding van de commissaris 1

EXTERNE AUDIT – trends

Audit in privé- en publieke sector: welke verschillen? 3

Vakliteratuur: Uit balans 6

GOVERNANCE – normering

IT-controlerichtlijnen voor Sarbanes-Oxley 6

CONTROLE – info

Fiche: Certified Internal Control Specialist 8

Onverenigbaarheden

Onafhankelijkheid

EXTERNE AUDIT – normering

Transparantie en de vergoeding van de commissaris

Christoph VAN DER ELST

In 2002 herschikte de wetgever de positie van de commissaris en paste de regels over de openbaarmaking van zijn prestaties aan. Kan de nieuwe reglementering de informatieverwachtingen inlossen en de financiële wereld de mogelijkheid bieden de verhouding tussen de commissaris en de vennootschap beter te evalueren?

Wettelijk kader

De commissaris moet voor de uitoefening van zijn controleopdracht gepast worden vergoed. Dit houdt in dat het bedrag «de naleving van de controlenormen uitgevaardigd door het Instituut der Bedrijfsrevisoren waarborgt»¹. Belgische vennootschappen zijn niet verplicht de vergoeding die de commissaris ontvangt voor de uitvoering van de wettelijke opdracht van de controle van de jaarrekeningen openbaar te maken. Luidens de vennootschapswetgeving volstaat de mededeling van de bezoldiging aan de ondernemingsraad. Verder zullen de aandeelhouders die in persoon deelnemen aan de algemene vergadering die de commissaris benoemt en de vergoeding vaststelt, over deze informatie beschikken. Tot slot hebben aandeelhouders het recht hun vraagrecht terzake uit te oefenen op de algemene vergadering die de jaarrekening (al dan niet) goedkeurt.

De commissaris mag ten gunste van de vennootschap die hij controleert uitzonderlijke werkzaamheden of bijzondere opdrachten verrichten.² Sommige van deze opdrachten kunnen de onafhankelijkheid van de commissaris in het gedrang brengen. In 2002 besliste de wetgever de mogelijkheid tot het verstrekken van bijkomende diensten aan banden te leggen. Enerzijds acht de wetgever een aantal bijzondere opdrachten niet langer verenigbaar met de uitoefening van het commissarismandaat. Anderzijds is de wetgever de mening toegedaan dat de bijzondere opdrachten die niet vermeld staan op de lijst van verboden diensten ook de onafhankelijkheid kunnen aantasten wanneer de eraan verbonden vergoeding omvangrijk is. In deze gevallen staat de dienstverlening onder bijkomend toezicht.

De lijst van bijzondere opdrachten die de onafhankelijkheid van de commissaris in het gedrang brengen, is vervat in het KB van 4 april 2003 betreffende de prestaties die de onafhankelijkheid van de commissaris in het gedrang brengen.

Een commissaris zal zijn onafhankelijkheid aangetast zien wanneer hij, of personen met wie hij een arbeidsovereenkomst heeft gesloten of met wie hij beroepshalve in samenwerkingsverband staat of de met de commissaris verbonden vennootschappen of personen zoals bepaald in artikel 11 W. Venn. een in de lijst vermelde prestatie verrichten. Niet alleen wanneer die prestaties worden geleverd ten gunste van de gecontroleerde vennootschap doch ook wanneer zij verstrekt worden aan de vennootschap waarvan hij de jaarrekening controleert of een Belgische vennootschap of

¹ Artikel 134, §1 W. Venn.

² Dit volgt uit artikel 134, §2 W. Venn.

een Belgische persoon die met deze vennootschap is verbonden in de zin van artikel 11 of een buitenlandse dochtervennootschap van een Belgische vennootschap die onderworpen is aan de wettelijke controle van haar jaarrekening, bedoeld in de artikelen 142 en 146 W. Venn., bevindt de commissaris zich in een afhankelijke positie jegens de gecontroleerde vennootschap.

Auditcomité

Andere opdrachten dan deze in de lijst van het KB van 4 april 2003 mogen niet zonder enige voorzorg worden verstrekt. Wanneer deze «diensten» zouden vergoed worden met een bedrag dat de vergoeding die de commissaris ontvangt voor de wettelijke controle van de jaarrekening, overstijgt, geldt een verbod tenzij voldaan wordt aan artikel 133, lid 6 W. Venn. Dergelijke omvangrijke prestaties zijn onderworpen aan een gunstig advies van het statutair ingerichte auditcomité of aan een gunstige beslissing van het Comité voor Advies en Controle. De regeling geldt niet voor een college van commissarissen. In de rechtsleer werd er op gewezen dat deze bepalingen behept zijn met een aantal onvolmaaktheden.

Die laatste wettelijke regeling is slechts van toepassing op commissarissen die een controleopdracht uitvoeren bij genoteerde vennootschappen of ondernemingen die deel uitmaken van een groep die verplicht is geconsolideerde jaarrekeningen op te stellen en te publiceren.

Rapporteringsplicht

De wetgever heeft niet alleen de regeling omtrent de onafhankelijkheidsaantastende prestaties herzien, ook de transparantiebepalingen omtrent de aan deze prestaties verbonden vergoedingen werden onder handen genomen.

Naar analogie met de nieuwe onafhankelijkheidseisen, heeft de wetgever de rapporteringsplicht over de door de commissaris alsook door personen binnen zijn «kring» verrichte prestaties aangescherpt.

Jaarverslag

Vennootschappen zijn sinds 1 oktober 2003 verplicht vanaf het begin van een nieuw mandaat van de commissaris het jaarverslag op te smukken met gedetailleerde informatie over de opdrachten en de eraan verbonden vergoedingen van de commissaris en zijn «kring». Waaruit die gedetailleerde informatie moet bestaan, is, gelet op de ontstentenis van een koninklijk besluit terzake, niet duidelijk.

Rapportering: een praktijkonderzoek

Het onderzoek naar de identiteit van de commissaris bracht aan het licht dat de *Big Four*-auditkantoren 63 % van alle mandaten controleren. Deloitte & Touche controleert bijna één op vier vennootschappen, de overige drie grote kantoren controleren ieder tussen 11 en 15 % van de vennootschappen.

Iets meer dan de helft van de vennootschappen ontsluit informatie over de vergoeding van de commissaris voor de controle van de statutaire jaarrekening. Deze vergoeding¹ bedraagt gemiddeld iets meer dan 60 000 EUR, terwijl de mediaanwaarde slechts 33 000 EUR belooft. Het gemiddelde wordt aanzienlijk beïnvloed door een aantal honoraria dat veel hoger ligt. Bij drie vennootschappen ligt de vergoeding boven 300 000 EUR, met een maximale vergoeding van 420 000 EUR. Bij meer dan 10 % van de vennootschappen die het honorarium van de commissaris vermelden, voert deze laatste de controle uit voor minder dan 10 000 EUR met een minimaal bedrag van 2 058 EUR voor de controle van een «mono-holding».

Over de vergoeding voor andere wettelijke controleopdrachten, zoals deze voor de geconsolideerde jaarrekening, deze voor de controle van dochtervennootschappen of voor de gehele groep, wordt veel minder gecommuniceerd. Hoogstens 11 % van de vennootschappen informeert de markt over de honoraria verbonden aan deze controleplichten. Nochtans lijkt deze informatie het meest relevant als «*proxy*» ter beoordeling van de grondigheid van de doorlichting van de vennootschap door de commissaris en/of het auditkantoor.

Groep

De bezoldiging voor de controle van de vennootschappen die behoren tot een groep bedraagt gemiddeld 1 255 000 EUR, met een maximum van ruim 7 100 000 EUR, maar met een minimum van slechts 53 000 EUR.² Het maximale bedrag werd aangerekend aan een grote bank, het minimum werd betaald door een kleine genoteerde

¹ Voor deze informatie werden de jaarverslagen 2003 en de oproepingen tot de algemene vergadering van de aan Euronext genoteerde vennootschappen onderzocht.

² Niet in alle gevallen is het duidelijk of alleen de Belgische of alle vennootschappen van de groep werden gecontroleerd.

vennootschap die actief is in de technologiesector.

Ongeveer drie vennootschappen op vier maken melding van de vergoeding die voor de bijkomende prestaties werd betaald. In de meerderheid van de gevallen waar het jaarverslag melding maakt van de bezoldiging voor de bijzondere opdrachten, valt niet af te leiden aan wie die prestaties werden geleverd.

Bijzondere werkzaamheden

De genoteerde entiteiten betaalden in 2003 gemiddeld 115 000 EUR voor bijzondere werkzaamheden die de commissaris en zijn kring verrichtten. Dit gemiddelde wordt gestuurd door aanzienlijke vergoedingen van meer dan 800 000 EUR die twee BEL20-bedrijven betaalden. Dit verklaart de lage mediaanwaarde van slechts 7 700 EUR. Zes vennootschappen vroegen geen bijkomende werkzaamheden. In een enkel geval werd gemeld dat de vennootschap een ander kantoor inschakelt, indien de wet de tussenkomst van de commissaris niet verplicht.

Wanneer het jaarverslag melding maakt van de vergoeding van de commissaris en zijn kring voor prestaties geleverd aan de groep, gelden vergelijkbare verhoudingen. Een hoog gemiddelde van ongeveer 800 000 EUR met een lage mediaanwaarde van minder dan 40 000 EUR. In een enkel geval werd aan het «netwerk» van de commissaris niet minder dan 5,5 mln. EUR betaald voor bijkomende prestaties. Vooral de vergoeding van meer dan 2 mln. EUR voor bijzondere opdrachten bij een kleine beursgenoteerde vennootschap waarvan onlangs ook de bezoldiging van de CEO ter discussie stond, springt in het oog.

One-to-one-verhouding

Uit het bovenstaande valt af te leiden dat beleggers en aandeelhouders slechts in beperkte mate in de mogelijkheid verkeren te onderzoeken in welke mate de regeling inzake de «one-to-one»-verhouding op de vennootschap van toepassing is.

Slechts in twintig gevallen was het mogelijk de verhouding van de *audit fee* tot de *non audit fee* op het niveau van de vennootschap te bepalen. Dit was ook het geval voor elf groepen. Op het vennootschapsniveau ligt het gemiddelde ruim boven één, terwijl de mediaan aanzienlijk lager ligt op 0,67. Het maximum van ruim tien verklaart het verschil. Bij zeven vennootschappen ligt de ratio boven één.

Verhouding groepsniveau

Op groepsniveau liggen de verhoudingen anders. De mediaanwaarde overstijgt één terwijl het gemiddelde die kritische waarde niet overstijgt. Het maximum ligt met 2,7 aanzienlijk lager op het niveau van de groep dan met tien op vennootschapsniveau. In zes gevallen ligt de ratio op groepsniveau boven één.

Afsluitende beschouwingen

Onvolmaakte rapportering

Bovenvermelde analyse toont aan dat de rapportering over de commissaris onvolmaakt is. Het is als aandeelhouder of investeerder niet mogelijk om op basis van de bekendgemaakte informatie zich een degelijk beeld te vormen over de omvang van de tussenkomst van de commissaris en zijn netwerk. Daartoe is het nodig dat de wetgever vennootschappen verplicht de vergoeding voor de wettelijke controleopdracht bekend te maken en dat er snel een uitvoeringsbesluit inzake de bekendmaking van de vergoedingen voor bijzondere prestaties tot stand komt.

EXTERNE AUDIT – trends

Audit in privé- en publieke sector: welke verschillen?

Johan CHRISTIAENS, Docent Universiteit Gent, Accounting Research Public Sector (ARPS) UG-EY, Bedrijfsrevisor Ernst & Young

Op 25 november 2004 vond voor het eerst een studiedag plaats georganiseerd door het Rekenhof en het Instituut der Bedrijfsrevisoren (IBR) over de externe audit in de publieke sector. In deze tekst wordt een licht geworpen op het toegenomen belang van audit in de publieke sector en de belangrijkste verschillen met de ondernemingssector.

Onsamenhangende regelingen

Voor de publieke en non-profitsector (bv. Federale Overheidsdiensten, Gemeenschappen, Gewesten, provincies, lokale overheden, parastatalen, hogescholen, vzw's, erediensdiensten, enz.) kan men vaststellen dat er zich sinds eind jaren tachtig een golf van hervormingen heeft voorgedaan in de richting van ondernemingsboekhouding en -auditing. Maar de ca. dertig hervormingen wijken sterk van elkaar af en komen als een ondoordacht amalgaam van regelingen over. Zo is de taak van de auditor op een gebrekkige en onnodig heterogene manier opgevat. Bepaalde instellingen worden niet geauditeerd, andere blijven onder het traditionele toezicht, bij nog andere wordt de audit taak aan de accountant toegewezen; dan zijn er de instellingen waar kan gekozen worden tussen auditoren met totaal verschillende achtergronden om tenslotte bepaalde instellingen te zien die de bedrijfsrevisor moeten aanstellen. Veel van die moeilijkheden hebben ongetwijfeld te maken met de verschillende wetgevers, het gebrek aan wederzijds inzicht tussen types instellingen en tenslotte met een aantal misvattingen rond het auditgebeuren.

Uitbreiding van financiële audit naar rechtmatigheids- en doelmatigheidsaudit

Financiële audit

In ondernemingen is de financiële audit het gevolg van de behoefte aan een waarmerking van de jaarrekening. Sinds ongeveer 1987 is deze externe auditfunctie uitgebreid naar publieke en non-profitinstellingen zoals bv. ziekenhuizen, ziekenfondsen, pensioenfondsen, ... maar het blijven hoofdzakelijk opdrachten van financiële audit.

Voor de publieke en non-profitsector kan echter de vraag gesteld worden of de jaarrekening en waarmerking wel zó belangrijk zijn? Is de externe gebruiker niet méér geïnteresseerd in de wijze waarop de overheid/non-profitinstelling heeft omgesprongen met de middelen die haar werden verstrekt? Daarom wordt vandaag de dag meer en meer aandacht besteed aan de rechtmatigheids- en doelmatigheidsaudit. Men zou kunnen stellen dat de «*stakeholders*» niet alleen geïnteresseerd zijn in een betrouwbare jaarrekening, maar eveneens een professioneel verantwoord zicht willen krijgen op «*What have you done with our money?*». Immers, de resultatenrekening van een overheid of non-profitinstelling weerspiegelt niet het «*resultaat*» van die organisatie! Het resultaat van die organisatie is de relatie tussen de bereikte dienstverlening tegenover de verbruikte middelen, hetgeen dan ook de nood aan een rechtmatigheidsaudit en een doelmatigheidsaudit met zich meebrengt.

Rechtmatigheidsaudit

Rechtmatigheidsaudit betekent dat nagegaan wordt of een organisatie de van toepassing zijnde wetgeving en reglementering naleeft. Een non-profitinstelling dient meer te worden gereguleerd als gevolg van het ontbreken van economische markten, prijsmechanismen in tegenstelling met de profitsector waar zelfregulering meer voor de hand ligt. Daarenboven is het noodzakelijk dat de financiële middelen worden gebruikt zoals ze werden voorbestemd of afgesproken.

Doelmatigheidsaudit

Doelmatigheidsaudit, ook soms «*value-for-money audit*», «*3E's-audit*» of zelfs «*operationele audit*» genoemd, kan in de brede zin van het woord worden omschreven als het systematisch nagaan van *Effectiveness*, *Efficiency* en *Economy* (3E's).

Financiële audit samen met rechtmatigheidsaudit en doelmatigheidsaudit wordt «*Comprehensive auditing*» (Canada) of «*Single Audit*» (Nederland) genoemd en biedt een aantal voordelen.

New Public Management

Hervormingsbeweging

De boekhoud- en audithervormingen in de laatste decennia zijn wereldwijd en hebben te maken met een verhoogde responsabilisering, een streven naar performantie, het overnemen van *management tools* uit het bedrijfsleven, kortom een *New Public Management (NPM)*. M.a.w. het is niet alleen de audit die in overheden en non-profitinstellingen een evolutie ondergaat, de audit is maar een onderdeel van een ruimere hervormingsbeweging.

Kenmerken

De belangrijke karakteristieken van het New Public Management zijn o.m.:

- ontmanteling van grote openbare besturen in gedecentraliseerde, «*ondernemingsachtige*» eenheden gebaseerd op «*producten*»,
- introductie van «*output*» van openbare besturen,
- overname van managementstijlen en -technieken uit de private sector,

Copernicus-hervorming

- kwantificering van standaarden van dienstverlening en van performantiemeting.

Een gekend voorbeeld is de Copernicus-hervorming of de verregaande vernieuwde organisatie van Vlaamse OCMW's. Onderzoek toont aan dat de uitwerking van dergelijke hervormingen echter geen succes kan genoemd worden. De wetgever is trouwens bezig om de OCMW's weer te hervormen.

Is de financiële audit in overheden dezelfde als in ondernemingen?**Afwijkingen publieke sector**

Men zegt soms «audit is audit», maar de non-profit- en de publieke sector kennen toch een aantal niet te verwaarlozen afwijkende kenmerken.

- Verschillende externe gebruikers: overheden en non-profitinstellingen kennen geen geïnteresseerde beursmakelaars, aandeelhouders zoals ondernemingen. Hun extern publiek is minder geïnteresseerd in de jaarrekening, dan wel in de rapportering over de dienstverlening («waar-voor-je-geld»).
- Traditionele budgettaire boekhouding: overheden en non-profits komen uit de situatie van een begroting die autorisaties inhoudt voor het spenderen van bepaalde geldsommen voor bepaalde toepassingen en van een begrotingsrekening die de werkelijk ontvangen en bestede sommen registreert. Onderzoek toont aan dat men in hun hervormde boekhouding dikwijls budgettaire praktijken blijft vaststellen die tot moeilijkheden op het vlak van financiële audit leiden.
- Moeilijk auditeerbare onderdelen van de jaarrekening, bv. giften, contributies, legaten, subsidies, e.d. Ze worden ook «*non-exchange transactions*» genoemd waarbij de verstrekker die als het ware niets in de plaats krijgt, daarbij controle-mogelijkheden mist.
- Andere aard van activa: overheden en non-profitinstellingen kennen meestal geen traditioneel productieproces of handelsproces met het oog op de realisatie van financieel-economische output die dan de aard van de activiteiten bepaalt en dus ook zorgt voor de passende waarderingsregel. Waarderingscriteria en waarderingsregels spreken dus niet voor zich. Bv. gebouwen vanuit een artistiek patrimonium, kunstcollecties, musea ...
- Andere soort administratieve organisatie/intern controlesysteem: moeilijkheden hangen samen met:
 - beleidsorganen bestaande uit vrijwilligers met een beperkt engagement;
 - een beperkte administratieve staf en te weinig personen voor functiescheiding;
 - een mengeling van werknemers en vrijwilligers met moeilijkheden betreffende bevoegdheid en verantwoordelijkheid.

Auditstandaarden**ISA's**

De laatste jaren passen toezichthoudende en auditerende overheden hun auditmethodologie aan in functie van de *International Standards on Auditing (ISA's)*, die het IBR ook als leidraad zal gebruiken. Er kan worden verwacht dat het IBR en bepaalde toezichthoudende overheden zoals bv. het Rekenhof binnen afzienbare tijd gelijke basisprincipes zullen hanteren aangaande controleplanning, controlerisico, steekproefonderzoek, beoordeling van de interne controle, enz.

Uitdagingen

In de verdere evolutie van audit in de publieke sector blijven er zeker nog een aantal uitdagingen; hierna volgen er enkele ...

- Ontwikkeling van een 3E's-audit in functie van de NPM-behoeften en de behoefte aan performantiemaatstaven.
- Is België klaar voor single-audit? Misschien moet de ervaring in de VSA, Canada en Nederland bekeken worden ter voorbereiding van single-audit?
- Zijn het Rekenhof en het revisoraat ook klaar voor single-audit in de publieke en de non-profitsector?
- Ontwikkeling van professionele interne audit in overheden in het kader van NPM en wat is de rol hierbij van het revisoraat en het Rekenhof?
- Wat zijn de relaties tussen de auditoren van het Rekenhof, de bedrijfsrevisoren en de toezichthouders in de publieke sector?

Vakliteratuur: Uit balans

Flor KEULEMANS

Recent verscheen bij de uitgeverij Intersentia het boek «Uit balans, een interdisciplinaire analyse van recente boekhoudschandalen». Een interdisciplinaire analyse betekent een benadering vanuit verschillende invalshoeken, wat maakt dat dit boek tot stand kwam dankzij de inbreng van meerdere auteurs, nl. L. Barrezele, S. Callens, I. De Beelde, B. De Bie en S. De Meulenaer.

Het boek zelf is onderverdeeld in vier hoofdstukken.

Hoofdstuk 1

In het eerste hoofdstuk worden enkele recente bedrijfsschandalen uitgebreid besproken. Komen achtereenvolgens aan bod: Enron, Worldcom, Ahold, Parmalat, de bouwfraude in Nederland en Shell. Elk schandaal wordt besproken volgens eenzelfde stramien. Na een korte steekkaart (wie zijn de hoofdrolspelers, de aard van de fraude ...) wordt de geschiedenis van het bedrijf beschreven. Vervolgens analyseren de auteurs wat er fout ging en welke (fraude)mechanismen eventueel werden toegepast. Indien opportuun worden ook nog enkele markante cijfers gegeven en wordt de rol van de betrokken (externe) auditor besproken.

Hoofdstuk 2 & 3

Het tweede en het derde hoofdstuk analyseren de jaarrekeningenfraude door een respectievelijke juridische en een bedrijfseconomische bril. Zeer lezenswaardig hierbij is de bespreking van een aantal mogelijke manipulatietechnieken. Voor alle duidelijkheid: niet om ideeën op te doen, maar om het gebruik van dergelijke technieken te kunnen identificeren.

Hoofdstuk 4

Het laatste hoofdstuk tenslotte staat stil bij een aantal recente initiatieven die in de toekomst kunnen helpen dergelijke schandalen te vermijden. Zo worden onder meer de *Sarbanes-Oxley Act*, de geplande acties op EU-niveau en de Belgische *Corporate Governance Code* kort besproken.

Besluit

Het boek leest vlot en de auteurs zijn erin geslaagd een mooi evenwicht te vinden tussen enerzijds een zakelijke maar toch ook nieuwsgierigheid prikkelende beschrijving van de bedrijfsschandalen en anderzijds de verdere juridische en bedrijfseconomische uitdieping van de boekhoudschandalen.

GOVERNANCE – normering

IT-controlerichtlijnen voor Sarbanes-Oxley

Luc KORDEL

De Amerikaanse Sarbanes-Oxley-wetgeving en de daaruit volgende strikte auditstandaarden van de *Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB)* zijn zowel in 2003 als in 2004 niet uit het audit- en controle-nieuws geweest. Niet in het minst vanwege de zware administratieve en procedurele taken die deze «harde» wetgeving met zich meebrengt. Einde 2004 werden in de VS dan ook de eerste stille protesten tegen de impact van Sarbanes-Oxley hoorbaar. Bedrijven in België haalden in 2004 opgelucht adem (en in Nederland reeds een jaar eerder) toen bleek dat de nationale corporate-governancecode koos voor flexibiliteit. Zowel de Code Tabaksblat als de Belgische Corporate Governance Code huldigen het

«pas toe of leg uit»-principe dat ruimte laat voor afwijkingen van de strikte regels en dit in ruil voor transparantie.

Sarbanes-Oxley en Coso/CobiT

IT-controles

Met de nieuwe Amerikaanse *rule-based* corporate-governancewetgeving is het COSO-raamwerk geëvolueerd tot een *de facto* internationale standaard voor interne controlerapportering. Ook zal niemand het belang en de impact van IT op de betrouwbaarheid van de financiële rapportering ontkennen. Het is dan ook noodzakelijk dat voldoende aandacht wordt besteed aan de IT-controles in het kader van financiële rapportering. Het IT-controleraamwerk van CobiT kan dan in de context van Sarbanes-Oxley gezien worden als een noodzakelijke aanvulling op het COSO-raamwerk.

IT control objectives for Sarbanes-Oxley

www.itgi.org

Om het belang van IT voor een goede en betrouwbare financiële rapportering te ondersteunen, publiceerde het *IT Governance Institute* (<http://www.itgi.org>) het document «*IT Control Objectives for Sarbanes-Oxley: The Importance of IT in the Design, Implementation and Sustainability of Internal Control over Disclosure and Financial Reporting*».

Compliance

Onder de titel «*Sarbanes-Oxley: a focus on internal control*» worden in eerste instantie de paragrafen 302 en 404 en hun auditimpact gestructureerd weergegeven. Vervolgens wordt de rol van IT-controles aan de hand van de bepalingen van de *PCAOB Auditing Standard* nummer 2 toegelicht. Zowel de IT-controleomgeving, computeroperaties, de toegang tot processen, programma's en data als ontwikkeling, *change management* en IT governance komen aan de orde en worden door een COSO-bril bekeken. Vervolgens wordt aan de hand van de negen stappen van de «*road map for compliance*» toegelicht hoe IT binnen de organisatie kan bijdragen tot *compliance* in het kader van Sarbanes-Oxley. Ook worden verschillende niveaus van de maturiteit van de interne controle toegelicht en hun karakteristieken beschreven.

Appendix A herneemt een *mapping* tussen de domeinen en processen van de CobiT- en de COSO-componenten.

Appendix B formuleert in totaal 66 vragen (gegroepeerd volgens COSO-component) om de IT-controleomgeving in te schatten.

Appendix C formuleert aan de hand van de relevante CobiT-processen de *general controls* (en hun mogelijke testen) voor computeroperaties, toegang tot processen, programma's en data als ontwikkeling en *change management*. Tot slot worden voor een aantal bedrijfscycli de voornaamste applicatiecontroles toegelicht.

Bron

Het document «*IT Control Objectives for Sarbanes-Oxley: The Importance of IT in the Design, Implementation and Sustainability of Internal Control over Disclosure and Financial Reporting*» is als pdf-document (363 Kb - 84 pagina's) af te laden van de ISACA-website (<http://www.isaca.org>). De appendices van het hoofd-document zijn voor ISACA-leden ook als worddocument (690 Kb - 33 pagina's) af te laden van dezelfde site. Die appendices kunnen een aanzet zijn tot een werkprogramma.

CONTROLE – info

Fiche: Certified Internal Control Specialist

Flor KEULEMANS

Benaming	<i>Certified Internal Control Specialist (CICS)</i>
Missie	Bepalen van een minimumnorm m.b.t. de kennis van interne controle.
Domein	Interne controle
Coördinatie	Het certificaat wordt uitgegeven door het <i>Internal Control Institute</i> . Meer informatie kan bekomen worden op de website: http://www.internalcontrolinstitute.com .
CBOK	De Common Body of Knowledge bestaat uit één verplichte vaardigheid, nl. Interne controleconcepten en negen optionele vaardigheden. Kandidaten moeten voldoen aan tenminste vijf van die negen optionele vaardigheden. De optionele vaardigheden zijn de volgende: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Risico-inschatting, ▪ Risicomanagement, ▪ Design van de controleomgeving, ▪ Design van de applicatiecontroles, ▪ Evaluatie van de applicatiecontroles, ▪ Statistische controle en statistische metingen, ▪ Controlerapporteringmatrices, ▪ Beheer van defecten en anomalieën, ▪ Corporate governance.
Toetredingsvoorwaarden	Er moet voldaan worden aan vier voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> ▪ een licentiaats- of <i>master</i>diploma en drie jaar ervaring in design of evaluatie van interne controle of een ander diploma en vijf jaar ervaring in design of evaluatie van interne controle; ▪ een grondige kennis over interne controle; ▪ een referentiebrief vanwege een professor of een hiërarchische meerdere; ▪ de onderschrijving van de ethische gedragscode
Examen	Over het examen zelf is nog niet veel bekend, aangezien het een nieuw certificaat betreft. Tot 31 december 2005 is er een overgangperiode, waarbij men het certificaat kan bekomen mits aan strenge voorwaarden wordt voldaan (aantonen ervaring, ... zie toetredingsvoorwaarden).
Examenplaats	Hierover is nog niets bekend.
Permanente vorming	Eens men het certificaat behaald heeft, moet men tachtig uren vorming, gespreid over een periode van twee jaar, kunnen aantonen.
Speciale statuten	Er is één speciaal statuut beschikbaar voor het certificaat.
Statistieken	Tot op heden zijn geen cijfers met betrekking tot het aantal uitgevaardigde certificaten bekend.

colofon

Redactie: G. De Backer, F. Keulemans, L. Kordel, G. Roeckens, Ph. Verhaeghe. **Werken mee aan dit nummer:** J. Christiaens, F. Keulemans, L. Kordel, C. Van der Elst. **Eindredactie:** Marijke Aerts. De redactie streeft naar betrouwbaarheid van de gepubliceerde informatie, waarvoor ze echter niet aansprakelijk kan worden gesteld. De nieuwsbrief *Audit, Control & Governance* is een uitgave van Kluwer uitgevers – www.kluwer.be. **Verantwoordelijke uitgever:** Daniel Lefebvre, Ragheno Business Park, Motstraat 30, B-2800 Mechelen. **Klantenservice Kluwer uitgevers:** tel. 0800 403 02, fax 0800 175 29, e-mail: info@kluwer.be. © 2005 Wolters Kluwer België. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt worden, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.